

Loe sellest lehest:

- 1 Metslinnud keskaja ja varausaja Eestis
- 4 Linnuhuviliste lood: Arne Tuule
- 6 Aasta lind 2022 võitjad
- 7 Kabli kevadränne
- 8 Noortenurk: Eesti lindude maalimine vesivärvidega
- 10 Harksabade ristumine ja ränne

↳ Luiki kasutati gildide pidusöökidel üllatusroogadena. Pildil laululuik.

Foto: Kadri Niinsalu

Üllatusroad, jahikullid ja ripatsid: metslinnud keskaja ja varausaja Eestis

Freydis Ehrlich

Linnud on inimeste elus tähtsat rolli mänginud tuhandeid aastaid. Lindudel on olnud oma koht näiteks toidulaual, esemete valmistamisel, meelelahutuses ja sotsiaalse staatuse ning uskumuste väljendamisel. Peamine viis, kuidas saada teavet lindude tähtsusest ja kasutusest minevikus, on zooarheoloogia ehk arheoloogilistel väljakaevamistel leitud luude uurimine.

Kuna suur osa arheoloogiliselt välja kaevatud linnuluudest pärineb keskajast ja varausajast (13.–18. sajand), on nende perioodide luud viimastel aastatel rohkem uuritud.

Kuidas uurida?

Et suurem osa luudeid on seotud toidujäätmetega, jõuab uurijani enamasti vaid mõni üksik luu või luufragment. Terveid või osalisi luustikke leidub harva. Seetõttu on luu liigini määramine üksjagu keeruline. Suureks abiks liigi määramisel

Foto: Eve Rannamäe

↑ Linnud Tartu Ülikooli arheoloogia osakonna võrdluskogus. Taustal arheoloogilised linnuluud.

on võrdluskogu, kus on paljude tänapäevaste liikide luud. Nendega võrdlemisel määrataksegi võimaluse korral arheoloogilise luu liik. Kuna liike on palju ja ühte seltsi kuuluvate lindude luud on tihti väga sarnased, jääb alati osa luud ka liigini määramata. Kui skeletielement ja takson on määratud, siis vaadatakse, kas luudel on ka näiteks lõikejälgi. Need annavad luude tõlgendamisele palju juurde. Peale selle on keskaegsete ja varausaegsete lindude mõistmisel suur abi ajaloolaste töödest.

Metskurvitsa foto-, video- ja jutuvõistluse võitjad on selgunud

Detsembri alguses selgusid aasta linnu foto- ja videovõistluse ning jutu- võistluse parimad tööd. Loe täpsemalt lk 6 ja metskurvitsa kodulehelt eoy.ee/metskurvits.

↑ Lõikejälgedega merikotka randme-kämblaluu keskaegsest Viljandi ordulinnusest. Noolega on märgitud lõikejälgi. Ilmselt oli eesmärgiks sulgede eraldamine.

Allikas: Ehrlich 2022.

↓ Üks händkaku luu on leitud hilispronksiaegsest Asva linnamäelt Saaremaalt.

Foto: Erik Karits

↑ Noore raudkulli osaline skelett varauusaegsest Viljandi ordulinnusest.

Foto: Eve Rannamäe, Freydis Ehrlich

Milliseid liike võib leida?

Arheoloogilistel kaevamistel leitud linnulike nimekiri võib olla väga kirev. Eri aegadel on linnustiku liigiline koosseis olnud erinev. Näiteks kiviaja (9000–1750 a e.m.a) ja pronksiaja (1750–500 a e.m.a) leidude seas on valdavateks liikideks olnud veelinnud, eelkõige pardid. Peale partide on kiviaegsete luude hulgas olnud ka kajakaid, kotkaid, tetri, metsiseid, metskurvitsaid ja vareslasi. Pronksiajast on seni leitud veel sookurget, tuvilisi ja kakulisi. Kuna linnuluid on seni uuritud vaid vähestest muististest, siis on võimalik, et viimati mainitud linde võib tulevikus leida ka näiteks kiviaegsetest muististest. Rauaajast on üldiselt lindude kohta vähem teavet, kuid alates viikingiaja teisest poolest kuni varauusajani (10.–18. sajand) on kõige arvukamaks liigiks kodukana. Tavaliselt on arvukuselt järgmised haned-pardid. Küll aga on hanede ja partide puhul raske öelda, kas tegemist oli kodustatud liikidega või mitte. Eri haneliikide luud on kujult omavahel väga

↑ Raudkulle kasvatati ilmselt jahikullideks.

Foto: Moonika Bukotkin

sarnased ja tihti liigini neid määrata ei õnnestu. Samal põhjusel pole üldjuhul võimalik eristada ka koduhane metsikutest isenditest. Keskajal ja varauusajal ei olnud koduhaned oma metsikutest kaaslastest veel ka oluliselt suuremad, nagu nad on seda tänapäeval. Samasugused probleemid tekivad kodupartide ja metsikute partide eristamisel. Seega jääb lahtiseks, kas uurijani jõudnud haned ja pardid püüti loodusest või mitte. Siiski on enamik leitud linde kodulinnud, kuid vähesel määral esineb keskajal ja varauusajal ka metsikuid linde. Keskaja ja varauusaja zooarheoloogilises materjalis kohtab metslindudest kõige enam tetri

ja metsiseid. Aeg-ajalt leidub ka luike, sookurges, väiksemaid kanalisi, haukalisi, tuvilisi, kurvitsalisi ja vareslasi.

Metslinnud toidulaua

Nii leiukontekst (näiteks linnustest leitud luud) kui ka ajaloolaste uurimistööd aitavad metslindude luid tõlgendada. Tundub, et suurem osa metslindudest on jõudnud eelkõige kõrgklassi toidulauale. Nimelt on teada, et keskajal oli ulukiliha (sh metslindude oma) peamiselt aadlike privileeg. Nii oli metslindude tarbimine toidulaua üheks viisiks oma staatust väljendada. Alates keskaja lõpust ei olnud ulukite tarbimine seotud enam ainult staatusega, vaid ka rikkusega. Sellest tulenevalt on metsist, luike ja sookurges mainitud seoses gildide piduladudega. Suuri linde, nagu luiged ja sookured, kasutati pidusöökidel ka üllatusroogadena. Selle tarbeks eemaldati linnult nahk koos sulgedega ja kaelaga. Pärast liha küpsetamist pandi nahk koos sulgedega ja kaelaga võimalikult tõetriult tagasi. Luigeluid on leitud näiteks Viljandi linnast ja luige- ning sookure luid nii Viljandist kui ka Uue-Kastre linnusest. Kirjalikes allikates mainitakse, et üllatusroana on Tallinnas kasutatud ka kullatud sulestikuga paabulindu, kuid ühtegi paabulinna luud seni Eestist leitud pole. Lähimad leiud pärinevad Leedust, Vilniuse linnusest.

Jahikullid

Kui enamiku metslindude puhul on tegemist toidujäätmetega, siis üks eriliselt taksonid on haugaslased, keda tõenäoliselt pole söödud. Nimelt on Viljandi ordulinnusest leitud nii kana- kui ka raudkulli luid. Viimase puhul oli tegemist noore raudkulli osalise skeletiga. Selline leiukontekst vihjab, et lindu kasvatati jahilinnuks. Kuna vastavat varustust Eestist seni leitud pole, ongi osaline raudkulli skelett peamine tõend jahikullide kasutamise kohta. Küll aga on Vilniuse linnusest peale kulliluu leitud ka nahkkindaid ja lindudele mõeldud nahast mütsikesi, mida jahipidamisel kasutati. Keskajal oli jahilindude kasutamine Euroopas laialt levinud sport. Seda võib näha ka

↑ Nooremast kiviajast pärinevaid kajaka luid on leitud Tallinnast Vabaduse väljaku kaevamistest. Pildil naerukajakas.

Foto: Sander Sirelbu

➔ Kodu- ja metsikute partide luid on raskesti eristada. Pildil sini-kael-pardid.

Foto: Andres Tennus

↓ Keskaja ja varauusaja zooarheoloogilises materjalis kohtab metslindudest kõige enam tetri ja metsiseid. Pildil teder.

Foto: Marko Kuivonen

staatuse sümbolina, sest lindude väljaõpetamine oli väga ajamahukas töö.

Ripatsid

Peale kulliluu leitud mõnikord arheoloogilises materjalis ka kotkaluid. Nende puhul võivad tõlgendused olla keerulisemad ja kotkaid võidi kasutada mitmel erineval viisil. Näiteks võivad Uue-Kastre linnusest leitud merikotka reieluud oleval löikejäljed vihjata sellele, et kõnealuse linnu liha söödi. Samas viitavad keskaegsest Viljandi ordulinnusest leitud löikejälgedega tiivaluud pigem sulgedega kasutamisele. Võimalik, et kasutatud on ka rongasulgi, sest Viljandi ordulinnusest on leitud löikejälgedega rongasulgi. Keskaegsest Klaipėda linnusest Leedus on leitud löikejälgedega meri- või kaljukotka jooksmeluid ja varbalülisid. Eestist on selliseid leide seni teada vaid hilispronksiaegsest Asvast Saaremaal, kuid täpsemalt määramata jäänud haugaslase löikejälgedega jooksmeluu oli ka hilisrauaaja Viljandi lossimägede ja varauusaegse Karksi ordulinnuse leidude seas. Löikejäljed jooksmeluel ja varbalülidel viitavad sellele, et kotkaküüniseid on kasutatud ripatsitena. Eestis on seni säärased ripatsid leitud vaid hilisrauaaegsetest muististest, näiteks Pada kalmest ja Linnaaluste III asulakohast. Hilisrauaaja ei tehtud ripatsid ainult kotkaluudest. Näiteks Lõhaverre linnamäelt on leitud kolm kodukana randme-kämbaluu valmistatud ripatsit ja Otepäält üks kuke jooksmeluu valmistatud ripats.

Zooarheoloogilised linnuluud näitavad, et inimeste suhe lindudega on olnud minevikus tihe ja mitmetasandiline. Arheoloogilistel kaevamistel leitud linnuliikide nimekiri võib olla väga mitmekesine. Liigirikkus on suurem kivi- ja pronksiaegsetes muististes. Viikingiajast alates on valdavaks leiuks kodukanade luud, kuid endiselt leidub ka metslindude luid. Enamik uurijateni jõudvatest linnuluudest on toidujäätmed. Kuid ka toidujäätmetena on linnuluud väga kõnekad, rääkides meile sellest, mida söödi, millised olid inimeste omavahelised suhted ja kuidas erinevate sotsiaalsete kihtide toidulaud välja nägi. Lindudel oli oma koht ka meelelahutuses, näiteks kasutati neid jahipidamisel. Linnuluudest valmistati minevikus mitmesuguseid esemeid, näiteks kotkaküünistest ripatsid, mida võidi kasutada ehte või talismanidena.

Aarne Tuule:

„Linnuvaatlustel peab olema mõte.“

Küsitlesid Tiiu Tali ja Liis Keerberg

Sinu isa Eet Tuule on olnud varasest noorusest peale pühendunud harrastusornitoloog. Milliseks kujunes selle taustal sinu lapsepõlv?

Elasime Tallinnas Mustamäel, seitsmendal korrusel. Lapsepõlve esimesed püsivad mälestused ongi need, kuidas igal nädalavahetusel läksime isaga kahekesi jalgratastega loodusesse. See käis alati ühtemoodi: isa tegi alatasa peatusi, võttis välja ruudulise kaustiku ja kirjutas sinna midagi. Ilmselt ma väga ei juurelnud, miks me looduses käime. Minu jaoks oli see lihtsalt äge, sai jalgrattaga sõita ja isaga koos olla. Käisime aastate kaupa alati peaaegu samades kohtades, umbes 60 ruutkilomeetrisel alal. Hiljem sain aru,

Mis lind see on? Isaga Saaremaal 1985. aastal.

et tegelikult kõik need meie käigud olid oma olemuselt loendused, sisuliselt kogu hooaja kestev fenovaatlus, joontakseerimine, röövlinnuseire või talilinnuloendus. Aastatega mõistsin, et niisama ainult ilu pärast me looduses ei käi. Kui juba varahommikune ärkamine, jalgrattasõidu jahedus, sääsed ja muud ebamugavused ära kannatada, peab sel kõigel mingi suurem eesmärk olema.

Sinu isa käis juba koos su vanaemaga palju looduses. Kes see algataja oli?

Vanaemal suurt linnuhuvi ei olnud, kuigi linde ta tundis. Selge huvi tekkis ikkagi

isal, kui ta oli väike, aga nad käisid emaga palju koos väljas. Harjumus käia kahekesi on mu isal olnud kogu aeg. Olen seda eelistust tähele pannud ka enda puhul. Vanaema roll oli kindlasti oluline. Ta kasvas üles Saaremaal Kingli külas Tammiku talus keset loodust, kaheksalapselises peres. Olen väga palju loodustunnetust saanud kaasa vanaema korduvalt räägitud juttudest ja looduspiltidega põimitud 1920.–1930. aastate taluelu kirjeldustest.

Seetõttu jõudsin juba lapsena selgusele, et linn ei ole minu jaoks sobiv elukeskkond ja üks eesmärk elus on linnast välja pääseda. Koht, mida ma kõige paremini tundsin, oligi Saue ja Saku ümbruse loodus ning praegu, aastakümneid hiljem, elangi täpselt siin, lapsepõlve mängumaal metsade ja paraku nüüd ka lankide vahel. Need sajad jalgrattasõidud isaga Saue ümbruses on tegelikult suuresti määranud kogu mu praeguse elukoha ja tegevuspiirkonna. Nüüd on mul kolm last, neist vanim viie ja poole aastane. Ring hakkab täis saama: käime koos temaga oma metsas loodust avastamas ja sõidame jalgratastega samu radu.

Kas sul on elu jooksul ka teisi mõjutajaid olnud?

Esimesed 18 aastat ei olnud looduse valdkonnas peale vanaema ja isa kedagi. Oli veel internetieelne ajastu, mil suhtlusvõrgustik oli

Kotkaseiraja suvine kostüüm.

Foto: Karl Dubas

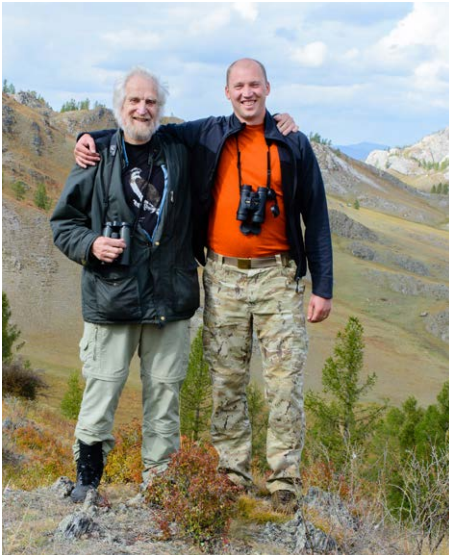
kirjeldamatult teistsugune. Kooliõpilasena ma Tallinnas harrastuskaaslast ei leidnud. Kui aga mõelda viimase 10–15 aasta peale, siis kindlasti on mind mõjutanud paljud töö- ja teekaaslased. Näiteks Renno Nellis on ühest küljest üks mu parimaid sõpru, samas on ta mulle tööalaselt mitmekülgne eeskuju oma inimlike omaduste ja visadusega. Temaga koos välitööid tehes olen õppinud – nii vastuoluline, kui see looduses esmapilgul ka ei tundu – aega ja hetkeolukorda ratsionaalselt ja loogiliselt kasutama. Kelle nime ma julgeksin kindlasti veel mitmete eeskujude hulgast välja tuua, on Pertti Saurola. Nüüdseks 83-aastane Soome elav legend kurtis hil-

juti, et vanadus on hakanud tunda andma: kalakotkaste (alati puu ladvas olevate) pesade juurde on ta viimasel ajal hakanud ronimisraudadega

Õnnehetk. Parim süst, parim aer, parim ilm, parim keskkond, kus olla. Väike-Tjuka saar, juuli 2022.

Foto: Karl Dubas

Soome röövlinnuguru Pertti Saurologa Altais 2018. aasta septembris. Foto: Triini Leetmaa

ronima. Varem ronis paljajalu. Tuhandeid kotkapeogi rõngastanud, vaimukas ja viljakas teadlane ning välitöödel kompromissitu Pertti on särav näide, kui pühendunult saab oma huvialaga tegelda.

Mis eriala sa ülikooli õppima läksid?

Juba põhikoolis unistasin sellest, et pärast õpinguid leian töö, kus ilusa ilmaga saab teha välitöid ja halva ilmaga kontoris aruandeid. Nüüd võin öelda, et täpselt nii ongi läinud. Tegelikult avastas inimesed, et peale looduse tunnen end koduselt ka programmeerimises ja IT-s laiemalt. IT-d ma siiski õppima ei läinud, kuigi gümnaasiumi lõpus tegin teistele kodulehti, hakkasin põlve otsas arvuteid remontima, kirjutasin HTML- ja CSS-koodi. Samas tundsin, et kui valin IT, siis kängun arvuti taga ja kummikut poriseks enam ei saa. Tallinna Ülikooli keskkonnakorralduse eriala oli juba välja vaadatud ja seda ka 3+2 aastat õppisin.

Tehnoloogiaga oled siiani sina peal.

Mis laadi tehnoloogiat või IT-lahendusi tavapäraselt välitöödel kasutad?

Esimese nutitelefoniga soetasin 2009. aastal. See oli kasutatud 1. põlvkonna iPhone, aga juba sellega sai end käsi-GPS-seadmest paremal värvikaardil positsioneerida ja trakkida. Nutitelefoni ja tahvelarvuti on praeguseks sama igapäevased välitöövahendid nagu püksid või kummikud. Ilma nendeta ei kujuta elu ette, sest pole harjunud. Rakendustest on LocusMaps üks minu põhitöövahend. Mul on seal kogu keskkonnaregister, saan lisada andmekihte, sisestan peaaegu kõiki seireandmeid, sh transektloenduste omi. Jõeloendusi teen enda kiiksu pärast enamasti üksi ja süstaga ning siis kasutan diktofoni ja suure kumminupuga käsi-GPSi. Olen nutiseadmete kasutamisel välitöödel tähele pannud inimeste hirmu

tehnoloogia ees: mis siis juhtub kui telefoni aku tühjaks saab või pole levi? See on ju kõik lihtne planeerimise küsimus – täis akuga välja, akupank kaasa, võrguvaba kaardikiht, sh ortofoto telefoni. Veel olen tähele pannud, et inimesed ei varunda piisavalt oma andmeid. Kuna mul on väga palju andmeid nutiseadmetes, siis kasutan pidevat automaatset andmete varundamist. Seade võib ootamatult hävida, aga kõik andmed jäävad alles.

Teine suur mängumuutja on olnud droonid. Huvi nende vastu tekkis kohe, kui umbes 2013. aastal esimesed müügile tulid. Vajadus oli pakiline ja praktiline – röövlindude pesadesse vaatamine. Droonid on seda tegevust kardinaalselt muutnud: pessa saab piiluda kiirelt, tihti sealseid asukaid häirimata, vajaduse korral kuni 2 km kauguselt. Olen katsetanud kümneid droone, nende kasutamist igal võimalusel propageerinud ja praeguseks on droonid röövlindude ja kotkaste seires laialt kasutusel. Aastas kontrollitakse vaid drooniga mitutsada pesa, linde häiritakse vähem, andmeid on rohkem ja need on kvaliteetsemad. Muidugi ei asenda droonid ronimist ja rõngastada või saagijäänuseid korjata tuleb ikka ronival inimesel.

Kas sul on ka mingeid muid pikaajalisi huvisid peale tehnoloogia ja lindude?

Ilma igasuguse kahtluseta meresüst. 12 aastat tagasi kutsusid Bert Rähni ja Triini Ivandi mind süstamatkale. Armusin sellesse liikumisviisi järgitult ja olen sellega järjepidevalt tegelnud. Praegu kasutan süstasid – peale niisama, oma rõõmuks sõitmise – ka linnetöödes igal võimalusel, näiteks jõe- ja laiuloendustel ning kotkaseires. Kõige ägedamad on pikad ja ilmatundlikud ületused, näiteks laiulindude loendused Uhtjutel või Malusitel. Suvel käin süstaga Hiiumaa laidudel merikotkaid seiramas. See on minu jaoks üks suve parim osa. Vaiksel laidude vahel sõites on loodusega koosolemise tunne erakordselt tugev. Aga ka seal on oluline, et sõidul oleks mõtestatud eesmärk.

Oled pikalt tegelnud röövlindudega ja oled ka Kotkaklubi liige. Miks just röövlinnud?

Mäletan väga hästi, kui täitsin 25. aprillil 1997 ornitoloogiaühingusse astumise avaldust ja seal tuli valida, millised teemad mulle kõige enam huvi pakuvad. Üks valik oli röövlinnud. Et isa oli neile juba varem suuremat tähelepanu pööranud, tekkis ornitoloogiaühingu kaudu kontakt Asko Lõhmusega. Asko avastas, et minu isa oli tegelikult muude andmete seas juba aastakümneid vaikselt sahtlisse korjanud andmeid röövlindude kohta ja oli juba 1959. aastal enda teadmata rajanud Eesti esimese röövlindude püsiseireala. Siis läks Saue röövlinnuseire täie hooga käima ja minu jaoks tekkis isaga looduses käimistele selgem liigiline, ajaline ja ruumiline raam. Röövlinnutöörühma kaudu tutvusin paljude praeguste kolleegidega ja hakkasin süvitsi tegelema kanakullide kaitse korraldamise ja seirega. Kotkaklubi tuli mu ellu alles kümme aastat tagasi. Olen nüüd neli aastat olnud Kotkaklubi tegevjuht ja kuigi ma olen vabakutseline, pean just seda kõikidest töödest kõige vastutusrikkamaks ülesandeks.

Mida pead eesti suurimaks murekohaks seoses lindudega?

Me kogume palju kvaliteetseid andmeid Eesti lindude kohta, teame, et halvasti läheb ühtviisi metsa-, põllu- ja veelinudel ja teame ka miks. Aga andmete põhjal tehtud järeldused ei jõua piisavalt jõuliselt otsustajateni. Meil ei ole piisavalt lobiste, kes meie ettevalmistatud ja igatpidi hästi vormistatud tulemused koos ettepanekutega järjepidevalt otsustajate lauale lükkaksid. Teen kõiki linnuseireid ja -uuringuid usus ja teadmises, et sellest on lindudele kasu. Aga kas ikka on? Kas teadmine linnustiku olukorrast ja vajalikest sammudest selle parandamiseks jõuab otsustajateni sama hästi, kui lindude elukeskkonna kurnajate soovid ja nõudmised?

Mida soovitaksid nii algajale kui ka edasijõudnud linnuvaatlejale?

Algajal soovitan leida julgust käia kaasas praktikutega – nii loendusel, peibutusseirel, staiamisel kui ka rõngastamisel. Ja edasijõudnutele: esiteks, võtke kaasa algajaid. Veel võiks mõelda, kuidas oma teadmisi rohkem linnukaitses rakendada – osaleda punktloenduses või mõnes lihtsamas seiretöös, kus kogutud andmetest oleks rohkem kasu ja kogemust saaks vääridada andmeteks. Ning lõpuks, olla oma tutvusringkonnas see, kes hoiab teadlikkust lindudest kõrgel. See ei ole kohustus, aga see on võimalus, mida iga linnusõber peaks kasutama.

Olavi Vainule drooni hingeelu tutvustamas.

Foto: Kaarel Kaisel

I koht. Remo Savisaar „Pimeduse saabudes“.

II koht. Tauri Pärna „Kuramaaž“.

Selgusid aasta lind 2022 foto- ja videovõistluse ning jutuvõistluse võitjad

Eesti Ornitoloogiaühing kutsus käesoleva aasta lindu metskurvitsat jäädvustama nii pildis kui sõnas. Detsembri alguses selgusid aasta linnu foto- ja videovõistluse ning jutuvõistluse parimad tööd.

Aasta linnu foto- ja videovõistlusele

laekus 22 autorilt kokku 34 tööd, neist kolm videoklippi. Žürii, koosseisus loodusfotograaf ja loomaia loodushariduse spetsialist Heiko Kruusi, loodusfotograaf Val Rajasaar, Keskkonnaagentuuri ja Matsalu rõngastuskeskuse spetsialist Kaarel Kaisel, Eesti Ornitoloogiaühingu juhataja Kaarel Võhandu ning aasta linnu foto- ja videovõistluse koordinaator Tarmo Mikussaar, otsustas välja anda kolm auhinda fotode üldarvestuses. Videote vähesuse ja kesise taseme tõttu otsustas žürii videote kategoorias auhinnad jätta välja andmata.

Aasta linnu jutuvõistlusele laekus 18 lühilugu, neist pooled täiskasvanutelt ja pooled õpilastelt. Žürii, koosseisus Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse vanemteadur Elle-Mari Talivee, Tallinna Ülikooli kultuuriteaduse üliõpilane Iris Eelmaa, Tartu Ülikooli kirjanduse doktorant Hegely Klaus ja aasta linnu projekti eestvedaja Jaanus Aua, otsustas välja anda kuus auhinda. Parimad jutud ilmuvad ajakirja Eesti Loodus 2023. aasta numbrites.

Nora Eelmaa „Arno ja daamid“ (1.-3. klass)

Aleksander Marmor „Karu asemel metskurvits“ (4.-6. klass)

Lukas Voldermar Süld „Mina - metskurvits“ (7.-9. klass)

Arabella Antons „Tähistaeva eredaim täht“ (10.-12. klass)

Katariina Kilk „Tabamatu“ (täiskasvanud)

Laurits Mägi „Kohtumine metskurvitsaga“ (eriauhind)

Aasta linnu foto- ja videovõistlus ning jutuvõistlus korraldas Eesti Ornitoloogiaühing, toetas Keskkonnainvesteeringute Keskus.

III koht. Mati Puum „Metskurvits pesal“.

Kabli kevadränne

Margus Ellermaa

Eesti Ornitoloogiaühing korraldas Keskkonnainvesteeringute Keskuse toel Kablis 2022. aasta kevadel viiendat korda lindude rändeloenduse. Rändavaid linde loendati iga päev märtsist juuni alguseni. Pikaajaline seire annab infot lindude arvukuse muutuste kohta.

Selle aasta kevadet iseloomustas vihmane ja suhteliselt soe veebruar, külm ja kuiv märts-aprill ning väga tuuline mai. Jää lagunes ja kadus juba veebruaris, kuigi triivjääd tuli rannikule ka veel märtsi lõpus. Haned saabusid üsna tavapärasel ajal märtsi keskel, kuid väikesed värvulised jäid hilja peale ja saabusid valdavalt aprilli keskel. Kaugrändurite esimene laine tuli ilmselt külmadest ilmadest tingituna võrdlemisi hilja, 6. mail.

Kabli linnujaamas kohati kevade jooksul kokku 218 linnuliiki. Neist neli liiki tuvastati vaid ööränne salvestustelt: hüüp, täpikhuik, naaskelnokk ja kõrvukräts (viimane oli paikne). Kokku möödus vaatluspunktist 632 000 rändlindu. Hooaja rändesumma mediaan oli 15. aprillil, mis oli kaheksa päeva hilisem kui 2018. aasta kevadel

Kabli linnujaamas kohati kevade jooksul kokku 218 linnuliiki.

Neist 4 liiki tuvastati vaid ööränne salvestustelt – hüüp, täpikhuik, naaskelnokk ja kõrvukräts (viimane oli paikne).

Kokku möödus vaatluspunktist 632 000 rändlindu.

Hooaja rändesumma mediaan oli 15. aprillil, mis on 8 päeva hilisem kui 2018. aasta kevadel (7. aprillil) ja 4 päeva hilisem kui 2012. aastal (11. aprillil). Ööränurite suurem laine (ujupardid, punarind, rästad) langes vahemikku 11. – 14. aprill.

(7. aprillil) ja neli päeva hilisem kui 2012. aastal (11. aprillil). Ööränurite suurem laine (ujupardid, punarind, rästad) langes ajavahemikku 11.–14. aprill.

2022. aasta hooaja rändavate lindude koguarv oli suurem kui 2018. aastal. See võis olla osalt tingitud väga kehvast värvuliste pesitsusedukusest 2018. aasta kevadele eelnenu pesitsusperioodil ja väga heale pesitsusedukusele 2022. aasta hooajale eelnenu pesitsusperioodil.

Kui hanede hulk oli siiani kasvanud iga loendusprojektiga koos hanepopulatsioonide üldise kasvuga Euroopas, siis nüüd kohtas hanesid umbes neljandiku võrra vähem kui 2018. aastal. Võimalik, et tegu on linnugripi tagajärgedega, mida viimase kahe aasta jooksul on täheldatud üle Euroopa ja mille sagedased ohvrid on olnud haned ja lagled. Hõbehaigru hooaja arvukus (634) ületas esmakordselt hallhaigru oma (512). Hallhaigru arvukus on püsunud stabiilne kõigil hooaegadel, hõbehaigrut esimesel seireaastal (2002) veel ei kohatudki.

Arktilisi veelinde rändas nende populatsiooni suurust arvestades suhteliselt vähe. Nende rändetee ja peatusalad asuvad Kablist rohkem läänes. Eelmiste hooaegadega võrreldes rändas palju punakurk-kaure, rohukosklaid ja söödikänne. Ujupart kohtas keskmisest veidi rohkem, erandiks vaid rägupart, kes on muutunud järjest haruldasemaks ränduriks. Arktilisi kahlajaid rändas tavapärasest rohkem, ilmselt maikuu heitlikest ilmadest tingituna. Seevastu lõunapoolse areaaliga kiivitajaid märgati vähe. Enamikku värvulisi kohtas tavapärasel hulgal, mis on osalt seletatav nende hea pesitsusedukusega eelmisel aastal. Üksikutest liikidest võib ära märkida väike-lehelindude, ohakalindude ja suurnokkade ohtrust, mis kajastab ilmselt nende üldist kasvutrendi.

Kabli 2022. aasta kevadrände põhjalikuma kokkuvõtte leiab aadressilt eoy.ee/pics/1488_Kabli_kevadrinne_aastal_2022.pdf

↑ Linnuvaatlus Kablis.

Foto: Margus Ellermaa

↓ Hallhaigru arvukus on püsunud stabiilne.

Foto: Karl Adami

← Ohakalinde esines ohtralt.

Foto: Ave Kruusel

Rasvatihane, puukoristaja ja mänsak.

Eesti lindude maalimine vesivärvidega

Marie Martine Lupp

Marie Martine Lupp saavutas oma loovtööga „Eesti lindude maalimine vesivärvidega“ 2022. aasta õpilaste teadustööde riiklikul konkursil põhikooliastmes esimese koha. Töö juhendaja oli Heidi Kukk Parksepa keskkoolist.

Kui tuli aeg otsustada, mida oma 8. klassi loovtööks teha, teadsin, et tahan selle kunstiga siduda ja protsessi käigus midagi uut õppida. Lendavate elusolendite vastu, olgu need ulmelised või reaalsed, olen ma väikesest peale suurt huvi tundnud, kuid otsus linde maalida tuli üpriski ootamatult.

Loovtöö põhieesmärgiks oli maalida peamiselt vesivärve kasutades 100 Eestimaa lindu ning täiendada oma teadmisi nii lindude kui ka vesivärvidega maalimise kohta. Lõpptulemuseks sai **58 A7** möödus maali.

Enne praktilise töö juurde asumist koostas nimekirja liikidest, keda tahtsin maalida. Võtsin aluseks netileheküljel bio.edu.ee leiduva Eesti lindude süstemaatilise nimestiku. Valisin sealt välja liigid koos sugukondadega ning koostas eraldi dokumendis nendest nimekirja, et hiljem üles märkida, milliseid linde olen maalinud. Seda tehes oli mul juba ettekujutus, milliseid linde tahan kindlasti maalida. Näiteks soovisin kindlasti maalida vareslasi ja tihaseid. Lindude valimisel lähtusin sellest, millised linnud mulle endale huvitavad tundusid. Peale tihaste

ja vareslaste tahtsin maalida ka mitmeid teisi linde, näiteks tuntumaid röövlindle, veelinde ja tuvisid, kuid ajanappuse tõttu seda siiski ei teinud. Kui saaksin tööd uuesti teha, siis alustaksin seekord kõige tuntumate ja levinumate lindude maalimisest.

Et töö praktilise osa tegemiseks ette valmistada, harjutasin lindude joonistamist ja uurisin, kuidas teised kunstnikud linde joonistavad. Püüdsin leida, milliseid nippe linde joonistades ja maalides kasutatakse, ning neid ka oma maalimisprotsessis rakendada. Peale selle kuulasin loenguid ning proovisin õpetustele kaasa joonistada.

Ühe linnu maalimine koosnes kolmest osast: pildi otsimine, visandamine ja maalimine.

Kuna mul oli plaan maalida linde võimalikult realistlikult, et iga liik oleks maalilt äratuntav, oli mul vaja fotot, mille järgi maalida. Foto oli maalile aluseks ning sellest sõltus töö lõplik väljanägemine. Seega oli tähtis, et leiaksin hea pildi, millel oleksid selgesti näha linnu tähtsamad

tunnused ja mis sobiks hästi maali kompositsiooni. Pilte otsisin nii eesti ja inglise keeles kui ka linnu ladinakeelse nimetuse järgi, et mul oleks võimalikult paljude piltide hulgast valida. Pilte otsisin peamiselt internetist, kuid ühe pildistasin ka ise. Kuna maali formaat oli mul vertikaalne, tuli arvestada sellega, et kogu lind pildile ära mahuks.

Protsessi ajakulukaim osa oli visandamine. Minu jaoks oli väga tähtis, et enne vesivärvidega maalima hakkamist oleks mul kindel plaan paberil olemas, sest nii saab vältida paljusid vigu. Maali lõpptulemus sõltub suurel määral enne töö alustamist tehtud visandist – eriti siis, kui püüad maalida realistlikult, kuid ka stiliseeritumate tööde puhul. Selle töö juures pidasin tähtsaks selgete ja täpsete alusjoonistuste tegemist. Kuna soovisin linde võimalikult tõetruult kujutada, ei tohtinud detailid kaotsi minna.

Linnu kavandamisel ja visandi tegemisel jagasin mõttes linnu eraldi kujunditeks. Esmalt panin paberile joonega paika, millise nurga all on linnu selg. Joonele lisasin ringid linnu keha ja pea jaoks. Seejärel panin joontega paika, mis suunas pea vaatab, kus on tiivad ning kus on linnu saba. Kui põhijooned olid olemas, võisin hakata täpsemalt kujutama linnu detaile. Linnu visandamise alguses on tähtis kiiresti paika panna linnu üldine poos ning alles seejärel hakata viimistlema ja lõpuks üksikasju lisama. Visandamisel aitab ka silueti jälgimine.

Kõik visandid tegin paberile õrnalt hästi kasutatava pliiatsiga. Kuigi tavaliselt kasutatakse grafiitpliiatsit, meeldib mulle vesivärvidega maalimise puhul kasutada visandi tegemiseks punast või sinist värvipliiatsit, sest see kumab läbi vesivärvi heledamalt kui grafiit ning jätab minu arvates ilusa efekti.

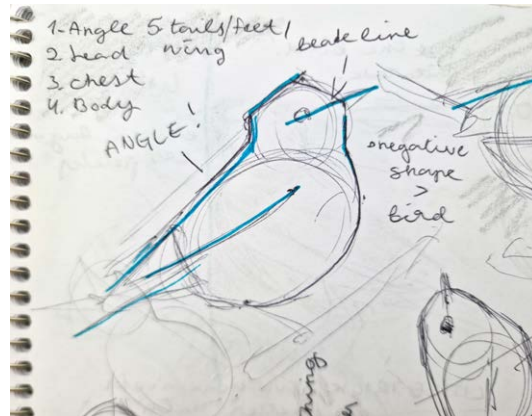
Kulutasin esialgu väga palju aega visandi tegemisele, kuid mida rohkem neid tegin, seda kergemaks see muutus, ning lõpuks tekkis mul ettekujutus, kuidas teatud linnu osi joonistada ja millele erilist tähelepanu pöörata, et maal saaks võimalikult tõetruu.

Minu kogemuse põhjal on tähtsaimad osad pildi järgi linnu joonistamisel tema **rüht** ja **hoiak**, **silma paigutus** ja **ülakeha detailid**. Ettevaatlikult tuleks viimistleda linnu silmi ja ülakeha, sest see on tavaliselt esimene osa pildist, mida märgatakse.

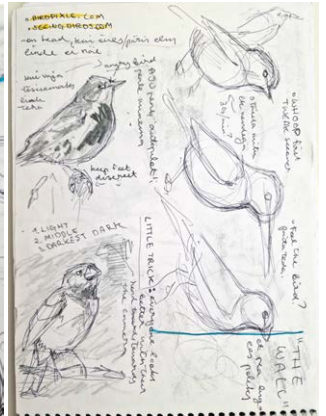
Pöldvarblane.

Suitsupääsuke.

Esmalt tuleb paberil joonega paika panna, mis nurga all linnu selg on.

Linnu visandamise alguses on tähtis paika panna linnu üldine poos.

Höbekajakas.

Puukoristaja.

Tait.

Metsis.

Raske oleks kirjeldada üht täpset protsessi, mille järgi ma maalisin, sest iga lind valmis lõpuks isemoodi. Kuna nii suurt vesivärvidele keskendunud projekti polnud ma varem teinud, õppisin sellest palju. See kajastus ka tööprotsessis, mis iga linnu valmimisega veidike muutus. Maalimisprotsessi kohta on võimalik rohkem lugeda Akadeemia-kese netilehelt akadeemiake.ee/2022/03/eesti-lindude-maalimine-vesivarvidega.

Loovtöö, mille praktilist osa ma tegin kokku üheksa kuud, kasvas hoopis pikemaajaliseks projektiks ning nüüd on valmimas ka maale esitlev raamat. Töö äratas minus ootamatult suure huvi lindude ja ornitoloogia vastu ning pani mind rohkem märkama ümbritsevaid linnuliike ja nende iseärasusi. Olen selle tööga tegeldes väga palju õppinud nii lindude, vesivärvide kui ka isenda kohta ning olen väga õnnelik, et selle teema oma loovtööks valisin.

Harksabade ristumine ja ränne pakub röövlindu-uurijatele põnevust

Ülo Väli, Siim Vaar, Rein Nellis

Puna- ja must-harksaba on ühed Eesti haruldasimad röövlinnud. Nende pesaleiud toovad endaga alati kaasa elevust ning võrtsi lisab kahe liigi ristumine: iial ei või teada, mis liigikombinatsioon harksabapesas ees ootab. Lihti on Eestis kirjeldatud ka arvatavalt hübriidse harksaba pesitsemist.

2022. aastal oli EOÜ röövlinnutöörühma “harksabasaak” väga rikkalik. Üle Eesti registreerisime kaksteist pesitsusterritooriumi, nendest kolmel juhul kohati puna- ja üheksal juhul must-harksabasid ning kord oli üheks paariliseks arvatavalt kahe liigi hübriid. Summa ei klapi? Tõsi, sest tosina paari seas leidis ka segapaare. Nende kindlat hulka on siiski võimatu öelda, sest mitmel varasemast ajast teada pesapaigal nähti tänavu vaid üht vanalindu.

Asustatud pesi leidsime sel aastal kolm. Saaremaal ehitas esmakordselt pesa puna-harksabade paar. Poegi neil ei lennuvõimestunud ja muna-koori ei leitud. Järvamaal avastasime kaks pesa. Üht asustas must-harksaba paar, kelle pesitsus läks edukalt: lennuvõimestus üks poeg. Teist pesa asustas puna- ja must-harksaba segapaar ning ka neil õnnestus üks poeg üles kasvatada.

Puna- ja must-harksabade ökoloogias on üks silmatorkavamaid erinevusi nende rändeage ja talvitusalaade valik. Ornitoloogia käsiraamatud kirjutavad, et kaugrändurist must-harksaba alustab rännet juba augustis ja tema põhiline talvitusala on Sahara-tagune Aafrika. Lühimaarändurist puna-harksaba stardib hiljem, Põhja- ja Kesk-Euroopas tavaliselt septembris-oktoobris, ning lendab talvitama peamiselt Edela-Euroopasse. Siiski on viimastel aastakümnetel mõlemat liiki üha sagedamini kohatud talvitamas Balkanimaades või koguni Kesk-Euroopas. Uued tähelepanekud on varasemad kaardid mõnevõrra sassi löönud, kuid endiselt on intrigeerivaks küsimuseks hübriidsete harksabade rändestrategia: millal ja kuhu nad rändavad? Tänavune aasta andis meilegi võimaluse sellele vastust otsida. Juhust kasutades varustasime Järvamaa must- ja puna-harksaba hübriidse poja GPS-saatjaga.

Nutiseljakotiga harksabapoiss (sugu määrati geenianalüüsiga) lahkus pesast 23. juulil, aga püsis selle lähimübruses augusti keskpaigani ning esimese lennu pesametsast välja tegi noorlind alles 20. augustil. Edasi arenesid sündmused väga kiiresti. Juba ülejärmisel päeval ulatus noore harksaba lennutiir pesast 12 km kaugusele

↓ Nutiseljakotiga harksabapoiss. Foto: Ülo Väli

↓ Hübriidse harksaba rändeteekond lõppes Kreeka lõunaosas.

↑ Lühimaarändurist puna-harksaba stardib talvitusalaale hiljem.

Fotod: Siim Vaar

→ Kaugrändurist must-harksaba alustab rännet juba augustis.

ning koju ta enam ei naasnudki, vaid jäi ööbima pesast 6 km kaugusele. 23. augusti varahommikul algas ränne lõunasse.

Esimese rännunädalaga jõudis nooruk Valgevenes. Siin korrigeeris ta rändesuunda pisut edela poole ja jõudis kümne päeva pärast Aadria mereni. Edasi jätkus teekond piki rannikut kagu suunas, kuni 13. septembril tekkis vajadus teha pikem peatus Ida-Kreekas. 18. septembril jätkas hübriidinooruk oma rännet ning jõudis õhtuks Kreeka lõunaossa. See oligi paraku viimane info meie jälgitavalt linnult, sest järgmisel päeval saatja enam asukohapunkte ei edastanud. Saatja seisukorda kirjeldavad andmed ei näidanud mingit olulist muutust enne vaikimist. Kõige tõenäolisem on, et noor harksaba lasti järgmisel päeval enne uute andmete edastamist lihtsalt maha ja saatja purustati – röövlindude tulistamine on Balkani maades sage. Võimalik on seegi, et kogematu lind jätkas rännet üle Vahemere, kuid hukkus sellel üritusel. Välistada ei saa ka saatja tehnilist riket, kuigi see versioon on väheusutav, sest seni töötas saatja laitmatult.

Niisiis ei õnnestunud meil hübriidse harksaba rännet lõpuni jälgida ega tema talvituspaika kindlaks teha, kuid ometi andis linnu jälgimine telemetria abil nii meile kui ka ülejäänud maailmale uut infot. Hübriidi rändeage sarnanes pigem must- kui puna-harksaba omaga, ehkki ka neil on varieeruvus kirjanduse põhjal küllaltki suur. Hübriidi valitud rändeteede osutus selliseks, mida tänapäeval kasutavad mõlemad liigid. Huvitaval kombel lendas samas suunas ka ainuke varem telemetria abil jälgitud hübriidne harksaba: Slovakkias GPS-saatja saanud noorlind lendas talvitama Kreetaa saarele.

Jääme põnevusega ootama, mida uut pakuvad harksabad röövlindu-uurijatele järgmisel aastal!

Hiiesõbralikuks teoks nimetati pesitsusrahu eest seismine

Hiite Maja sihtasutus tunnustas 3. detsembril Eesti Ornitoloogiaühingut ja Päästame Eesti Metsad MTÜ-d linnurahu edendamise eest.

Hiiesõbraliku teona nimetati vabaühenduste pikaajalist tegevust pesitsusrahu eest seismisel. Ornitoloogiaühing on koostöös Päästame Eesti Metsad MTÜ-ga ja Eesti Metsloomaaühinguga algatanud kaks pesitsusrahu teemalist kohtuasja, korraldanud koos Päästame Eesti Metsad MTÜ-ga pesitsusrahu kampaaniaid, loonud kodulehe pesitsusrahu.org ning kogunud annetusi pesitsusrahu toetuseks. Päästame Eesti Metsad on käivitanud ka Pesitsusraadio ja algatanud pesitsusrahu petisiooni.

Hiite Maja juhataja Ahto Kaasik sõnas, et lindude pesitsusrahu hoidmine on kooskõlas meie põlise looduskultuuri ja hiietaavadega. Linnud on oluline osa elustikust ning lahutamatu osa looduslikest pühapaikadest. Pesitsusrahu iseenesest ei päästa pühapaiku raiumise eest, kuid toob mõneks kuuks aastas rahu pühadele puudele ja seal pesitsevatele lindudele.

Eesti Ornitoloogiaühingu aasta vabatahtlik on Peep Veedla

Eesti Ornitoloogiaühing nimetas 2022. aasta vabatahtlikuks oma pikaajase liikme ja praeguse nõukogu liikme Peep Veedla.

Juba ühingu juubeliaastal hakkas ajalehes Virumaa Teataja ilmuma rubriik „Nädala lind“, kus Peep talle omase muheda huumoriga tutvustab Eestimaal kohatavaid linnuliike. Samuti on Peep lugematuid kordi rääkinud tele- ja raadiosaadetes lindudest, nende vaatlemisest, talvisest toitmisest ja paljust muust. Lisaks on ta aastaid kutsunud vahvaid esinejaid ühingu suvepäevadele, ta pani laulu sisse 2023. aasta linnu auli ning osales novembris Vikipeedia linnuteemaliste artiklite kirjutamise võistluse žüriis. Aitäh!

Foto: Marko Mägi

Tartu talilinnud ootavad vaatlejaid

Ülo Väli

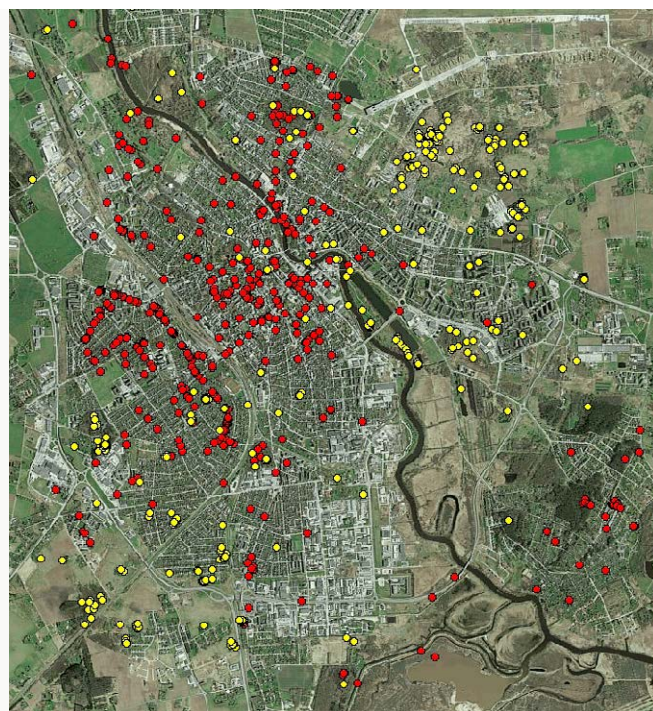
Möödunud veebruaris kutsusime Eesti Maaülikooli röövlinnutöörühmaga linnuvaatlejaid üles pöörama rohkem tähelepanu Tartus talvitavatele lindudele. Meie eesmärk oli selgitada, kuidas linnalindude arvukus ja levik mõjutab GPS-saatjaga varustatud kanakullide liikumist.

Andmebaasi PlutoF laekus 2022. aasta veebruaris Tartust muljet avaldav arv andmeid: 1144 vaatlust 11 738 linnust! Suur aitäh kõigile vaatlejatele! Kõige rohkem kogunes linnuinfot Kesklinna, Ülejõe, Vee-riku, Tammelinna ja Ihaste piirkonnast. Kolm kanakulli tegutsesid aga pigem Annelinnas, Raadil ja Varikul. Ent sellest ei peaks tegema ennatlikke järeldusi kanakulli ja teiste lindude negatiivse seose kohta. Pigem liikusid linnuvaatlejad ja kanakul-

lid lihtsalt eri piirkondades ning seetõttu paiknesid kaks valimit teineteisest eraldi. Tuleb tunnistada, et üleskutse jäi hiljaks ning uurimisvalim piiratuks.

Käesoleva talve hakul on meil Tartus lendamas neli saatjaga kanakulli, keda saame loodetavasti jälgida terve talve jooksul. Palume ka linnuhuvilistel endiselt andmebaasi PlutoF üles märkida kõik Tartus talve jooksul kohatavad linnud. Ehk võimaldab ulatuslikum ja Tartut ühtlasemalt kattev andmestik järgmisel aastal jõuda järeldusteni meie linnalinnustiku mõjutavate suhete kohta.

Linnuvaatlused (punased täpid) ja kanakullide asukohapunktid (kollased täpid) Tartus 2022. aasta veebruaris. Loodetavasti on kattuvus sel talvel parem!

Huvitavad linnuleiud!

■ **Tuhk-lehelindu** (*Phylloscopus collybita*) kohati 9.10 Ruhnu saarel ja 22.10 Saaremaal Säärel. Tegu on selle liigi vastavalt 7. ja 8. vaatlusega Eestis.

■ 20.10 vaadeldi Põõsaspea neemel **ida-mustvaerast** (*Melanitta americana*).

■ 24.10 kohati Saaremaal Türius **nunn-kivitäks** (*Oenanthe pleschanka*). Teggu on selle liigi 4. vaatlusega Eestis.

■ 21.11 nähti Läänemaal Virtsus hilist **väikekoovitajat** (*Numerus phaeopus*).

Tuhk-lehelind.

Foto: J.M.Garg / Wikimedia

Nunn-kivitäks.

Foto: Ron Knight / Wikimedia

Eesti Ornitoloogiaühing

Address: Veski 4, Tartu 51005
Telefon: 742 2195
E-post: eoy@eoy.ee
www.eoy.ee

Tiirutaja

Toimetaja: Ulvi Karu
E-post: ulvi.karu@eoy.ee
Tiirutaja ilmub neli korda aastas

Teostus: HIMANTO.EE

Toetajad

Lehe väljaandmist on peale märgitud fotoautorite toetanud:

Keskonna-
investeeringute
Keskus

ISSN: 1736-6844

Osale!

Löö kaasa talilinnuloendusel!

Eesti Ornitoloogiaühing ootab nii uusi kui ka varem osalenud vabatahtlikke linnuvaatlajaid kaasa lööma maismaa talilinnuloendusel, mis toimub kolmel perioodil novembrist veebruarini.

Maismaa talilinnuloendusel saavad kaasa lüüa inimesed, kes tunnevad välimuse ja hääle järgi hästi ära siin talvitavaid linde. Eesti Ornitoloogiaühing ootab osalejatelt valmisolekut teha loendusi mitmel hooajal järjest, et saada järjepidevaid andmeid, sest eesmärk on jälgida meie talilindude käekäiku pikema aja jooksul.

Loendusi tuleb teha talvel kolmel perioodil enda valitud umbes 10 km pikkusel rajal. Esimene loendusperiood oli 15.–28. november 2022, teine on 25. detsember 2022 kuni 7. jaanuar 2023 ning kolmas periood 15.–28. veebruar 2023. Igal loendusperioodil tuleb üles märkida kõik rajal nähtud ja kuulnud linnud, sisestada andmed vaatlusankeeti ja edastada need hiljemalt märtsis maismaa talilinnuloenduse koordinaator Jaanus Eltsile (jaanus.elts@eoy.ee).

Enne loendamist tuleb kindlasti lugeda talilinnuloenduse juhendit: www.eoy.ee/maismaa-talilinnuloendus ning saata rajakaart koordinaator Jaanus Eltsile. Kuna loenduste eesmärk on jälgida talilindude levikut ja arvukust pikema aja jooksul, siis on väga oluline järgida etteantud meetodikat ja teha vaatlusi vastutustundlikult.

Jõulukingitused linnusõbrale

Eesti Ornitoloogiaühingu poest leiab jõulukingitusi igas vanuses linnushuvilisele. Valikus on mängud, rindnamärgid, veekindlate lehtedega märkmik, müts, termoskruus, järgmise aasta linnukalender ja linnuraamatud. Kiika poodi: www.eoy.ee/pood. Viimane päev enne pühi, mil pakke posti paneme, on 21. detsember.

Trükisetutvustus

Ilmus 2023. aasta linnukalender

Eesti Ornitoloogiaühing andis välja 2023. aasta linnukalendri, mille fotode autor on ettevõtja, loodusfotograaf ja linnuvaatlaja Peter Lind.

Kalendris tutvustatakse kahteist Eestis kohatavat lindu, kelle seas on nii tavalisemaid kui ka haruldasemaid, samuti leiab juhised lindude talvise toitumise ja pesakasti meisterdamise kohta.

Fotode ja liigitekstide autor on Peter Lind, keeleteimetaja Sigrid Ots, kujundas ja trükkis Grenader. Kalender on A4 formaadis, klamberköites ja eestikeelsete tekstidega.

Linnukalendrit saab osta Eesti Ornitoloogiaühingust hinnaga 4.50 eurot. Vt tellimisinfot: www.eoy.ee.

Selles Tiirutajas kirjutavad

Freydis Ehrlich
on Tartu Ülikooli arheoloogia teadur

Liis Keenberg
on linnunimetuste komisjoni liige ja veab Tiirutajas persoonilugude rubriiki

Tiitu Tali
veab Tiirutaja persoonilugude rubriiki ning on fenovaatluste koordinaator

Marie Martine Lupp
on Võru Gümnaasiumi 10. klassi õpilane, kunstiarrestaja ja linnuhuviline

Ülo Väli
juhhib ühingu röövlinnutöörühma ja koordineerib röövlinnuseiret

Ulvi Karu
on Tiirutaja toimetaja ja immuunöökoloogia teadur

25. dets.
2022 -
7. jaanuar
2023
ja 15.–28.
veebruar
2023

Maismaa talilinnuloendus. Üle Eesti. Loendusel ootame osalema inimesi, kes tunnevad välimuse ja hääle järgi hästi ära siin talvitavaid linde. Talve jooksul tuleb linde loendada kolmel perioodil enda valitud piirkonnas ja rajal. Täpsem teave: www.eoy.ee/maismaa-talilinnuloendus.

14.–15.
jaanuar
2023

Kesktaoline veelinnuloendus. Üle Eesti. Osalemiseks tuleb valida endale sobiv avatud veega mereranniku lõik või siseveekogu ning kokku lugeda kõik kohatud veelinnud. Täpsem teave: www.eoy.ee/kesktaoline-veelinnuloendus.

27.–29.
jaanuar
2023

Talvine aialinnuvaatlus. Üle Eesti. Vaatluses saab kaasa lüüa iga huviline. Ühe tunni jooksul tuleb kirja panna aias või pargis märgatud linnud ja iga liigi puhul suurim korraga nähtud isendite arv. Täpsem teave: www.eoy.ee/talv.

1. märts -
31. mai
2023

Ornitofenoloogilised vaatlused. Üle Eesti. Ootame tähelepanelikelt linnuvaatlajatelt teateid rändlindude saabumise kohta. Vaatlusandmed palume sisestada rakenduse PlutoF Go või töölauda PlutoF kaudu. Täpsem teave: www.eoy.ee/fenovaatlused.

1. märts -
1. oktoober
2023

Suvine aialinnupäevik. Üle Eesti. Iga huviline saab isiklikku veebipäevikusse kirja panna oma aias tegutsevad ja pesitsevad linnud, samuti teised silma jäänud loomad ning õitsvad taimed. Täpsem teave: www.eoy.ee/aed.

26. märts
2023

Linnade linnuvaatluspäev. Üle Eesti. Kõige linnurikkama linna väljaselgitamises saavad kaasa lüüa kõik linnuhuvilised. Osaleda võib nii ükski kui ka meeskonnaga. Täpsem teave: www.eoy.ee/linnade-linnuvaatlus.

